

RECENZIÓK

Szakedokumentum: Már születéskor eldől a magyar gyerekek sorsa¹

Review: The fate of Hungarian children is decided at birth

Ismertető: [Vitrai József](#)

Doi: [10.58701/mej.15187](https://doi.org/10.58701/mej.15187)

Ismertetett szakedokumentum: Hajdu, T. és Kertesi, G (2023) Társadalmi különbségek a gyermekek egészségi állapotában Magyarországon a 21. század második évtizedében. In: Munkaerőpiaci tükör 2022. Munkaerőpiaci Tükör. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Közgazdaságtudományi Intézet, HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat, Budapest, pp. 45-71. <https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2023/11/Tarsadalmi-kulonbsegek-a-gyermekek-egeszsegi-allapotaban-Magyarorszagon-a-21.-szazad-masodik-evtizedeben.pdf>

Kulcsszavak: gyermekek; egészség egyenlőtlenség; Magyarország

Keywords: children; health inequality; Hungary

BEVEZETÉS

Nagy biztonsággal állítható, hogy nincs olyan, aki ne tartaná igazságtalannak a gyermekkorban elszenvedett egyenlőtlenségeket. Nem csak amiatt, hogy a gyermekek az ilyen különbségekért nem hibáztathatók, hanem azért is, mert a korai hátrány erősen korlátozza a gyermek jövőjét, életkilátásait. Ezért is elismerésre méltó a szerzők azon törekvése, hogy az elmúlt évtizedre vonatkozó rendszeresen gyűjtött, ún. adminisztratív, illetve a felmérésekben gyűjtött adatokat felhasználva kimutassák, milyen egyenlőtlenségek voltak tapasztalhatók a magyar gyermekek egészségében és az azt meghatározó életkörülményeikben.

A hivatkozások nélkül 23 oldalas és 13 ábrával illusztrált tanulmány egy rövid bevezető, majd az adatforrások és módszertan ismertetése után ó fejezetre bontva mutatja be az eredményeket. A tanulmányt egy rövid összegzés zárja, ami inkább a szerzők záró gondolatait jelenti, semmint az eredmények összefoglalását. Az alábbiakban az eredményekből önkényesen kiemelt részletek következnek abból a célból, hogy ráirányítsák az olvasók figyelmét a kutatás eredményeinek munkájukban történő hasznosíthatóságára.

¹ A címet a szerzők Portfolio internetes újságban megjelent, tanulmányukat ismertető cikkéből kölcsönöztem (Hajdu és Kertesi, 2024)

A TANULMÁNY EREDMÉNYEI

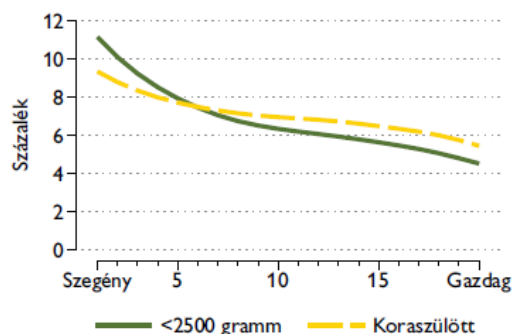
A „Születés kori egészség és halandóság” fejezet tulajdonképpen a fogantatást megelőző és a várandóság időszaka alatti szülői magatartás következményeit elemzi. Az 1. ábra jól illusztrálja, hogy a család jövedelmi helyzete meghatározó az újszülött egészsége szempontjából. A későbbi életkilátást komolyan meghatározó kis születési súlyban mintegy kétszeres a legszegényebb és a leggazdagabb családok közötti különbség, míg a koraszülöttek arányában több mint másfélszeres.

A „Kisgyermekkori fejlődés” fejezet eredményei rámutatnak arra, hogy a család jövedelmi helyzete a születés után milyen meghatározó szerepet játszik a kisgyermekkori fejlődésben. A legkisebbeknél több mint kétszeres a legszegényebb és a leggazdagabb családokban élő gyermek arányában tapasztalható különbség. [2. ábra] Az életkor előrehaladtával az egyenlőtlenség jelentősen nem mérséklődik.

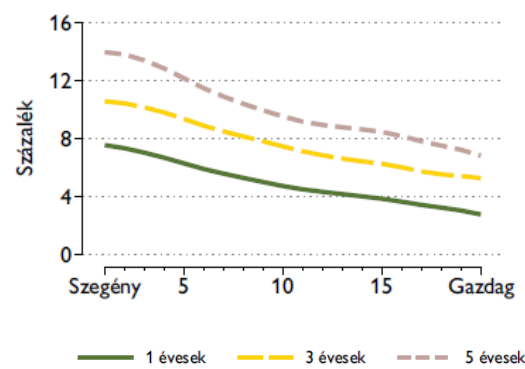
A következő fejezet a „Krónikus gyermekbetegségek” témájában vizsgálja a gyermekkori igazságtalan egészség-egyenlőtlenségeket. A többféle betegség közül a 3. ábra a szülők által észlelt tünetek alapján az asztma előfordulásának különbségét mutatja a családi jövedelem szerint. A különbség a jövedelmi skála két végpontja között kétharmadnyi, azaz a legszegényebb családokban kétharmaddal gyakrabban fordul elő asztma a 3. osztályba járó iskolások körében.

A háziiorvosi jelentés alapján is megállapíthatók, kimutathatók méltánytalan egészségbeli különbségek a családi jövedelem szerint. A 4. ábra a mentális és viselkedési zavarok előfordulásának arányában jelentkező, a jövedelmi helyzet szerinti különbségeket mutatja. A szóban forgó egészségprobléma gyakorisága a családok jövedelmi helyzetével negatívan korrelál, azaz minden korcsoportban lejt a gazdagabbak felé.

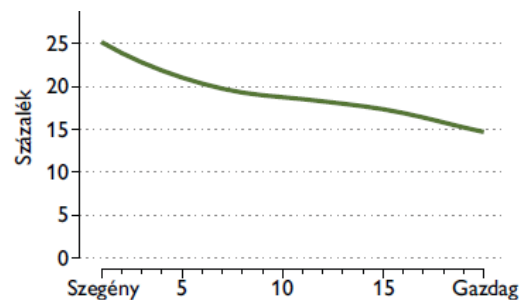
1. ábra: Születés kori egészség-egyenlőtlenségek a családi jövedelem szerint, 2010–2018 (Forrás: ismertetett szakdokumentum)

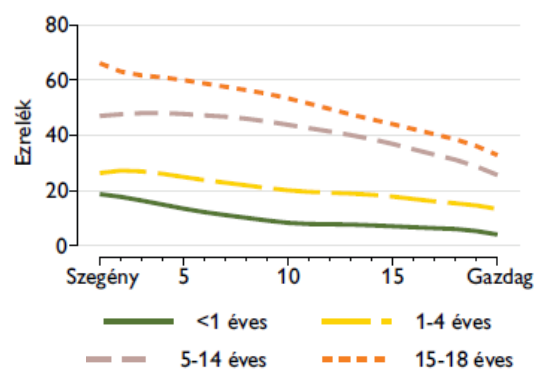
2. ábra: Gondozást igénylő gyermekek aránya a családi jövedelem szerint, 2018 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

3. ábra: Asztmatikus tünetek a szülők észlelése alapján, 2010 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

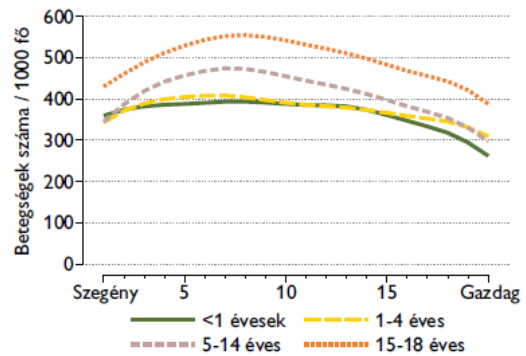
4. ábra: Mentális és viselkedési zavarok gyakorisága a háziiorvosi jelentések alapján, a családi jövedelem szerint, 1917/19 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

Fontos összefüggésre hívják fel a szerzők a figyelmet: az orvoshoz fordulási hajlandóság, amelyet nemcsak a tudás, hanem az anyagi helyzet, illetve a (szak)rendelők elérhetősége is befolyásol, csökken a jövedelmi skála szegényebb vége felé. Ezt figyelhető meg az 5. ábra különböző életkorhoz tartozó görbéin: a jövedelmi skála 7-8-as értékéig növekszik, majd csökken a betegségek aránya, de a gyakoriság emelkedése mögött az orvoshoz fordulási hajlandóság növekedése áll. Ez a hatás főként a legidősebb korosztályoknál jelentkezik.

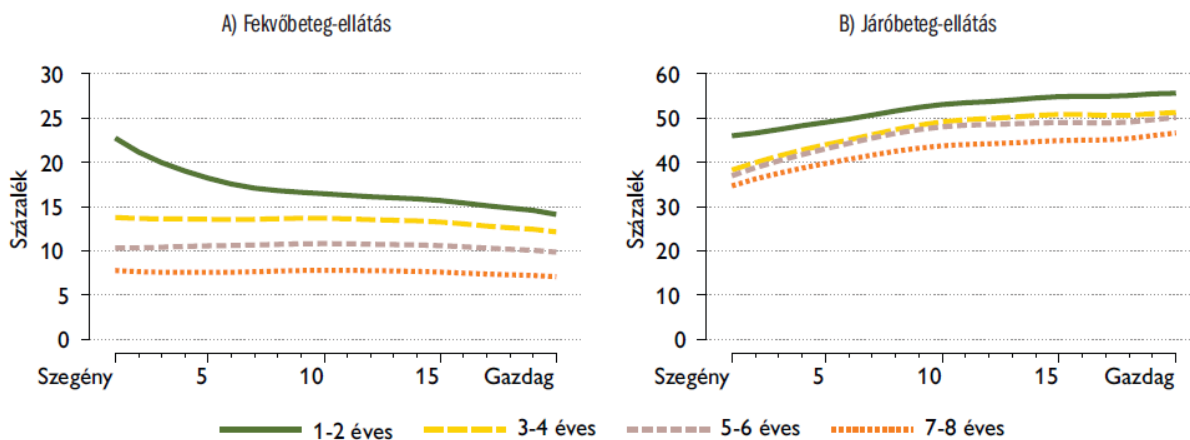
A „Kórházi és szakrendelői ellátás” fejezet adatai tovább „színesítik a képet”: míg az orvoshoz fordulási hajlandóság a súlyosabb, kórházi ellátást igénylő esetekben

5. ábra: Háziorvosok által nyilvántartott betegségek a 18 éven alúak körében, 2017/19 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

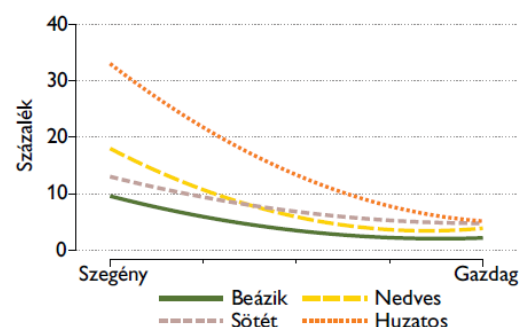
láthatólag nem játszik szerepet (6. ábra, A rész), addig a járóbeteg-ellátásban egyértelmű, a gazdagabbak felé emelkedő trendként nyilvánul meg.

6. ábra: Szakellátásban részesült gyerekek aránya a lakóhely jövedelmi viszonyai szerint, 2009–2017 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

A „Lakáskörülmények” fejezetben a gazdasági hátrányok közül a gyermekek életében egyik legfontosabb környezeti meghatározót elemzik a szerzők. A gyermeket nevelő családok lakásainak egészségét károsító jellemzői gyakoribbak a szegényebb anyagi helyzetűeknél, mint a jobb módú családoknál. [7. ábra]

7. ábra: Egésztelen lakások aránya a gyermeket nevelő családok körében a háztartás jövedelme szerint, 2017/18 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

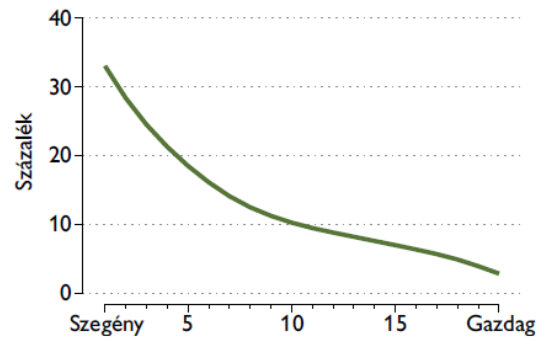
Végül a szerzők az „Egészségmagatartás” fejezetben egyrészt a szülői, másrészt a gyermekek egészségkockázatot jelentő viselkedési jellemzőit veszik górcső alá. A 8. ábra a várandós anya dohányzásának a jövedelmi skála két végpontja közötti hatalmas, mintegy tízszeres különbségét mutatja, a legszegényebbek kárára.

A 9. ábra a felső tagozatos és középiskolások egészségkockázatot jelentő ételfogyasztásában jelez méltánytalan különbséget a szegényebb anyagi helyzetűek kárára.

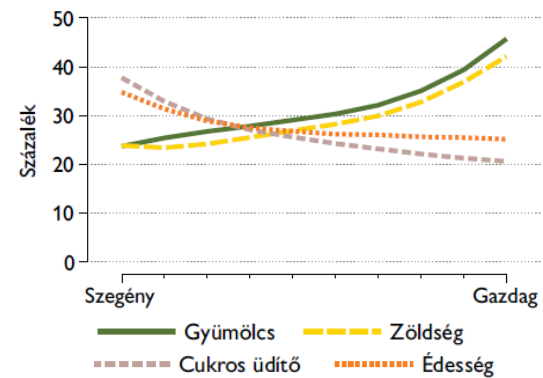
A kutatók az „Összegzés” című részben javaslatot tesznek egy korszerű és megbízható információs rendszer kiépítésére és működtetésére. Záró gondolatként a következőket írják:

„A gyermekegészségben kimutatható nagymértékű társadalmi egyenlőtlenségek is halaszthatatlan szakpolitikai beavatkozások szükségességére hívják fel a figyelmet. Az egészségproblémáktól szenvedő – többnyire szegény – gyerekek eleve nagy hátrányokkal kezdik meg az életüket, amelyeknek következményeit egész életükben viselni fogják. Megfelelő megelőző rendszerek működtetésével és hozzáértő beavatkozásokkal ezek a hátrányok csökkenthetők. ... Ezeknek az üzeneteknek a címzettje nyilvánvalóan nem lehet más, mint a magyar állam. Vajon rendelkezésre állnak-e ehhez az erőforrások: szaktudás, költségvetés, felhatalmazás és közös akarat?”

8. ábra: Várandós dohányzó anyák aránya, 2018 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

9. ábra: Napi rendszerességgel fogyasztott élelmiszerek az 5., 7., 9. és 11. évfolyamos iskolások körében a család jövedelmi viszonyai szerint, 2014, 2018 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

AJÁNLÁS

A gyermekek egészségyenlőtlenségét feltáró tanulmány igazán gazdag forrás a hazai szakemberek számára. Akár az egyenlőtlenséget csökkentő intézkedések tervezéséhez, akár a szakemberek képzéséhez jól használható információk bőséges tárháza. Minden olyan szakértőnek érdemes elolvasni, aki a gyermekek egészségének megőrzésében, fejlesztésében, vagy helyreállításában munkájában részt vállal.

HIVATKOZÁSOK

Hajdu, T. és Kertesi, G (2023) Társadalmi különbségek a gyermekek egészségi állapotában Magyarországon a 21. század második évtizedében. In: Munkaerőpiaci tükrök 2022. Munkaerőpiaci Tükrök. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Közgazdaságtudományi Intézet, HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat, Budapest, pp. 45-71. <https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2023/11/Tarsadalmi-kulonbsegek-a-gyermekek-egeszsegi-allapotaban-Magyarorszagon-a-21.-szazad-masodik-evtizedeben.pdf>

Hajdu, T. és Kertesi, G (2024) Már születéskor eldől a magyar gyerekek sorsa. KRTK Blog, Portfolio. <https://www.portfolio.hu/krtk/20240223/mar-szuleteskor-eldol-a-magyar-gyerekek-sorsa-670361>

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Vitrai József
Széchenyi István Egyetem Egészség- és Sporttudományi Kar Preventív Egészségtudományi Tanszék, Győr
vitrai.jozsef@gmail.com

CIKKINFORMÁCIÓK

Beküldve: 2024. 02. 26.

Elfogadva: 2024. 02. 27.

Megjelentetve: 2024. 03. 11.

Copyright © 2024 Vitrai József. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.